

БАТЛАВ

**“ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ” ХК-ИЙН
САЛБАРЫН ЗАХИРАЛ**

С.ГАНСҮХ

**ӨМНӨГӨВЬ АЙМГИЙН ЦОГТЦЭГИЙ СУМЫН НУТАГ ДАХ “НҮҮРС
БАЯЖУУЛАХ ҮЙЛДВЭР”-ИЙН 2026 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН РЕГИСТРИЙН ДУГААР: 5435528

ХЯНАСАН:

**“ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ” ХК-ИЙН
САЛБАРЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ,
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ГАЗРЫН ДАРГА**

Б.БАТСАЙХАН

БОЛОВСРУУЛСАН:

**“ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ” ХК-ИЙН
САЛБАРЫН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, УСНЫ
БОДЛОГЫН ХЭЛТСИЙН ДАРГА**

Б.БАТСАЙХАН

2025 он

АГУУЛГА

ОРШИЛ.....	1
1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	1
2.1 Төслийн зорилго, хүчин чадал.....	1
2.2 Төслийн ерөнхий төлөвлөлт	2
2. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙ ОРЧМЫН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА.....	3
3.1 Уур амьсгал.....	3
3.2 Геоморфологи	3
3.3 Хөрсөн бүрхэвч	4
3.4 Ургамлан нөмрөг.....	4
3.5 Нийгэм, эдийн засаг	4
3.6 Төслийн талбайн байршил.....	5
3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ. 6	
4.1 Эрсдэлийн үнэлгээг эрсдэлийн матриц	6
4.2 Сөрөг нөлөөлийн хамрах хүрээ.....	7
4. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ	9
5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	10
6. ОРЧНЫ ТОХИЖИЛТ, НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	12
7. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	13
8. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	17
9. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	18
10. УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	20
11. НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	21
12. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ТӨСӨВ	22

ОРШИЛ

Монгол Улсын Их Хурлаас 2015 онд баталсан “Төрөөс аж үйлдвэрийн талаар баримтлах бодлого”, Улсын Их Хурлын 2010 оны “Таван толгойн нүүрсний ордыг ашиглах зарим асуудлын тухай” 39 дүгээр тогтоол, 2018 оны “Тавантолгойн нүүрсний ордын үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх талаар авах арга хэмжээний тухай” 73 дугаар тогтоол, Монгол Улсын Засгийн газраас 2019 онд баталсан “Хүнд үйлдвэрийн хөгжлийн үндэсний хөтөлбөр”, мөн Монгол Улсын Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яамнаас 2019 онд баталсан “Хүнд үйлдвэрийн хөгжлийн үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө”, Монгол Улсын Их Хурлын 2010 оны 39 дүгээр тогтоол, “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн 2018 оны 12 дугаар сарын 27-ны өдрийн 41 тоот тогтоолоор батлагдсан 2019 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, Гүйцэтгэх захирлын 2018 оны 12 дугаар сарын 18-ны өдрийн А/455 тоот тушаалаар байгуулагдсан “Нүүрс баяжуулах үйлдвэр”-ийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгүүдэд тулгуурлан Тавантолгойн ордыг түшиглэн үйлдвэрлэл, технологийн парк байгуулах нь шинэ, дэвшилтэт, өндөр технологи, дамжуулах, нутагшуулах, нэмүү өртөг шингэсэн, өрсөлдөх чадвартай бүтээгдэхүүн үйлдвэрлээд зогсохгүй уул уурхай, зам тээвэр, усан хангамж, байгаль орчин зэрэг олон салбарыг хамарсан цогц бүтээн байгуулалтын төсөл юм.

Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайланг “Нүүрс баяжуулах үйлдвэр”-ийн батлагдсан ТЭЗҮ-ийн хүрээнд БОАЖЯ-ны 2022 оны 02-р сарын 28-ны өдрийн 13/1034 дугаар бүхий ерөнхий үнэлгээний дүгнэлтэд үндэслэн БОНХЯ-ны (хуучин нэрээр) 2014 оны 4 дүгээр сарын 10-ны өдрийн А-117 тоот тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ хийх аргачлал”, БОНХС-ын (хуучин нэрээр) 2014 оны 1 дүгээр сарын 6-ны өдрийн А-05 тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”, Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн сайд, Эрүүл мэндийн сайд, Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргын 2012 оны А-50/378/565 дугаар тушаалаар батлагдсан “Химийн хорт болон аюултай бодисын эрсдэлийн үнэлгээ хийх журам”, “Химийн хорт болон аюултай бодисын эрсдэлийн үнэлгээ хийх аргачлал”-ын дагуу боловсруулав.

БОННУ-ний ажлын үр дүнд үйлдвэрийн барилга байгууламж барих үеийн болон үйлдвэрийн ашиглалтын үйл ажиллагааны үе дэх байгаль орчин, нийгэм, эдийн засаг, хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөллийг тогтоон үнэлсэн бөгөөд сөрөг нөлөөллүүдээс урьдчилан сэргийлэх, зайлсхийх, улмаар хамгийн бага түвшинд хүртэл бууруулах, арилгахад чиглэсэн арга хэмжээний зөвлөмж, арга зүйг Монгол Улсын стандарт, норм нормативд заасан шаардлагын дагуу тусгаж өгөв.

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10-р сарын 29-ний өдрийн А/618 тоот тушаал болон бусад Монгол улсын хууль, журам, тогтоолын шаардлагад нийцүүлсэн бөгөөд компанийн 2021-2025 оны стратеги төлөвлөгөөнд байгаль орчны тулгамдсан асуудлуудыг шийдвэрлэхэд нэн тэргүүнд хэрэгжүүлэх шаардлагатай ажлуудыг төлөвлөн тусгасан.

Компани ISO 14001:2015 байгаль орчны удирдлагын тогтолцоог нэвтрүүлснээр байгаль орчны асуудлуудыг албан ёсоор тодорхойлж тэдгээрийг шийдвэрлэх шат дараатай алхмуудыг бодлогын баримт бичигт тусгасан.

Эдгээр стандарт шаардлага, төлөвлөлт, хариуцлагын хүрээнд 2026 онд хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тодорхойлж тус тус төлөвлөгөөнд тусгав.

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

2.1 Төслийн зорилго, хүчин чадал

“Нүүрс Баяжуулах Үйлдвэр” төсөл нь “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн 2021-2026 оны Бизнес төлөвлөгөөний хүрээнд өртөг зардал бууруулах, өрсөлдөх чадвар нэмэгдүүлэх, нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх томоохон зорилт дэвшүүлж байгаа бөгөөд дээрх тогтоол шийдвэрийн дагуу үндэсний их бүтээн байгуулалтын эхлэлийг бий болгож, цаашид сайн чанарын нүүрсний “Тавантолгой” бренд бүтээгдэхүүн бий болгон олон улсын зах зээлд голлох байр суурь эзлэн аюулгүй, тогтвортой, нээлттэй, хариуцлагатай уул уурхай, үйлдвэрлэл, технологийн цогцолбор паркийг хөгжүүлэх, хувьцаа

эзэмшигчдэд ногдол ашиг хүртээх, шинээр ажлын байр бий болгох, улс орны болон бүс нутгийн эдийн засгийн өсөлтөд бодитой хувь нэмэр оруулах гол зорилготой.

Стратегийн ач холбогдол бүхий Тавантолгойн нүүрсний бүлэг ордын ашиглалтын үр ашгийг дээшлүүлэх болон “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн үйл ажиллагааг дэмжих зорилгоор Монгол Улсын Их Хурал, Засгийн газрын гаргасан шийдвэрийг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд коксжих чанар султай нүүрсийг сайн чанарын нүүрстэй хольж баяжуулах, чанарыг дундажлан экспортын шаардлага хангасан, орчин үеийн, дэвшилтэт техник, технологи бүхий “Нүүрс баяжуулах үйлдвэр”-ийг богино хугацаанд барьж байгуулах нөхцөлийг хангахад төслийн үндсэн зорилт оршино.

Нүүрс баяжуулах үйлдвэрийг жилд 30.0 сая тонн нүүрс баяжуулах хүчин чадалтай байхаар хоёр үе шаттай барьж байгуулахаар төлөвлөсөн. Нүүрс баяжуулах үйлдвэр нь ижил хүчин чадалтай, хоорондоо хамааралгүй ажиллах боломжтой тус бүр 10.0 сая тонн хүчин чадалтай 3 модуль байх ба нэг модулийн үндсэн баяжуулах нь 5.0 сая тонн хүчин чадалтай бие даасан 2 шугамтай байна.

Нүүрс баяжуулах үйлдвэр (цаашид НБҮ гэх) нь тасралтгүй ажиллагаатайгаар долоо хоногийн 7 өдөр 12 цагаар 2 ээлжээр ажиллах бөгөөд баяжуулах үйлдвэр нь 7 хоногт 1 удаа төлөвлөгөөт зогсолт хийж, засвар үйлчилгээ явуулахаар төлөвлөсөн. НБҮ-ийн ажиллах горим, хүчин чадлыг тооцон Хүснэгт 1-д үзүүлэв.

Хүснэгт № 1. Нүүрс баяжуулах үйлдвэрийн ажиллах горим, хүчин чадал

Үйл ажиллагааны хуваарь	Нэгж	Ашиглалтын жил			
		1	2	3	4
Жилийн календарь хоног	Хоног	183	365	365	365
Өдрийн хуанлийн цаг	Цаг	24	24	24	24
Жилийн хуанлийн цаг	Цаг	4,368	8,760	8,760	8,760
Засвар үйлчилгээний хоног /7 хоногт 1 удаа/	Хоног	26	52	52	52
Жилд бүрэн ажиллах хоног	Хоног	157	313	313	313
Жилд ажиллах боломжит цаг	Цаг	3,768	7,512	7,512	7,512
Цаг ашиглалтын коэффициент	%	0.9	0.9	0.9	0.9
Хоногт ажиллах бодит цаг	Цаг	21.6	21.6	21.6	21.6
Техникийн бэлэн байдлын коэф.	-	0.888	0.888	0.888	0.888
Жилд ажиллах бодит цаг	-	3,011	6,003	6,003	6,003
Үйлдвэрийн хүчин чадал					
Цагийн хүчин чадал /Ad/	т/цаг	1,661	1,661	1,661	5,000
Цагийн хүчин чадал /Ag/	т/цаг	1,794	1,800	1,800	5,400
Хоногийн хүчин чадал	т/хоног	38,753	38,877	38,877	116,631
Жилийн хүчин чадал	т/жил	5,000,000	10,000,000	10,000,000	30,000,000

2.2 Төслийн ерөнхий төлөвлөлт

Тус үйлдвэрийг хоёр үе шаттай барьж байгуулахаар төлөвлөсөн бөгөөд нэгдүгээр үе шатанд 10 сая тн хүчин чадалтай эхний үйлдвэр, хоёрдугаар шатанд 20 сая тн хүчин чадалтай үлдсэн 2 үйлдвэрүүдийг ашиглалтад оруулах ба тус бүр нь 10 сая тн нүүрс боловсруулах хүчин чадал бүхий 3 үйлдвэрийг байгуулна. Нүүрс баяжуулах үйлдвэр нь 2323173, 2323174 нэгж талбарын дугаартай газарт нийтдээ 129.37 га талбайг хамарна.

Нүүрс баяжуулах үйлдвэр нь дараах байгууламжуудаас бүрдэнэ. Түүхий нүүрс хадгалах байгууламж, бүтээгдэхүүн хадгалах байгууламж, нүүрс бутлах, шигшиж ангилах байгууламж, нүүрс угаах байгууламж, бүтээгдэхүүн, хаягдал усгуйжүүлэх байгууламж, бүтээгдэхүүний хаягдал хадгалах байгууламж, эргэлтийн усан сан, цэвэр усан сан, хаягдлын овоолгын талбай, технологийн зам талбай, авто машинд нүүрс ачих байгууламж, вагонд нүүрс ачих байгууламж, уурын зуух, автожингийн байр, бохир хуримтлуулах байр, хог хаягдлын цэг, туслан гүйцэтгэгч компаниудын барилга, байгууламж, химийн бодис, шатах туслах материалын цэг, аж ахуйн хэсгээс бүрдэнэ.

Зураг № 1. "Нүүрс баяжуулах үйлдвэр"-ийн харагдах байдал

2. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙ ОРЧМЫН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

3.1 Уур амьсгал

Цогтцэций сумын уур амьсгал нь манай орны уур амьсгалын эх газарлаг шинж чанарыг бүрэн илэрхийлэх эрс тэс шинжтэй. Өөрөөр хэлбэл сэрүүн бүсийн эх газрын уур амьсгалын эрс тэс эх газарлаг шинж чанарыг илэрхийлсэн тодорхой ялгарсан жилийн дөрвөн улиралтай, өвөл нь хүйтэн, үнэмлэхүй бага температур нь -14.8°C хүрдэг, үнэмлэхүй их температур нь 41.3°C хүрдэг байна. Хөрсний гадаргын дундаж температур нь ойролцоогоор 8.0°C .

Жилийн дундаж агаарын температур нь 0.9°C , хамгийн хүйтэн I сарын дундаж температур -14.6°C бол хамгийн дулаан сар болох VII сарын дундаж температур 23.1°C байдаг байна.

Цогтцэций суманд жилд дунджаар 76.7 мм хур тунадас ордог. Хур тунадасны жилийн явцыг авч үзэхэд зуны улиралд 52.7 мм буюу жилийн нийлбэр хур тунадасны 68 орчим хувь нь унадаг бол үлдсэн хувь нь зунаас бусад улирлуудад унадаг байна.

Салхины зонхлох чиглэлийн хувьд манай ерөнхий зонхилох чиглэл илэрдэг бөгөөд баруун хойноос нийт салхины чиглэлийн 38.8%, баруунаас 20.7%, баруунаас 9.4% давтагдалтай байдаг.

Салхины хурдны олон жилийн дундаж нь ойролцоогоор 5.1 м/с байдаг. Салхины хурдны жилийн явцаас авч үзвэл 4, 5 дугаар сард хамгийн их, харин хүйтний улиралд манай улсын нутагт төвтэй эсрэг циклон оршдог тул салхины хурд багасдаг боловч зарим жил 34 м/с хүрч шороон болон цасан шуурга шуурч байсан тохиолдол цөөнгүй.

3.2 Геоморфологи

Гадаргуугийн хувьд ерөнхийдөө нам уулс, жижиг толгод, талархаг гадаргуу зонхилох ба далайн түвшнээс дээш 1490-1590 м өргөгдсөн. Хамгийн өндөрлөг цэгүүд нь Таван толгойн талбайгаас баруун урагш орших Бага уул /1731.1 м/, зүүн хойно байх Майга улаан уул /1587.5 м/, чанх урагш орших Нэргүй өндөрлөг /1652.2 м/, зүүн урагш байх Таван толгой уул /1570 м/ зэрэг болно. Хамгийн нам цэгүүдэд Улаан нуур болон бусад нуур тойрмуудын хөндий орно. Голын хөндийнүүд нь ерөнхийдөө өргөргийн чиглэлтэй ба элсэрхэг, шаварлаг хурдсаар дүүргэгдсэн байдаг. Физик газар зүйн мужлалаар цөлийн ландшафттай говийн мужид хамаарах бөгөөд газар зүйн хэлбэр, гадаргуугийн хэв шинжээр цав толгод, ухаа гүвээт талын хэв шинжид багтана.

Гадаргуу нь гарал үүслийн шинж чанараа денудацийн буюу зөөгдлийн, структур-денудацийн, эрози-денудацийн буюу элэгдэл-зөөгдлийн, денудаци-хуримтлалын бүрдэлд хуваагддаг.

3.3 Хөрсөн бүрхэвч

Хөрс газарзүйн мужлалтаар хөрс био-уур амьсгалын өргөргийн бүсчлэл бүхий Говийн мужийн Говийн цайвар бор, Цөлийн бор саарал хөрс бүхий 12-р тойрогт (Манлайн хөрсний тойрогт) багтана. Говийн цайвар бор зонхилон тархах бөгөөд урд хэсгээр Цөлийн бор саарал хөрстэй. Ерөнхий хөрсөн бүрхэвч нь доворхог хад чулуурхаг газрын гадаргын байдлаас шалтгаалж алаг цоог, хоршил зонхилно. Өндөрлөгдүү газраар нимгэн чулуурхаг, хотгордуу газраар ердийн Говийн цайвар бор хөрстэй. Лицензийн талбайн хойд хэсгээр нимгэн чулуурхаг хөрстэй байхад, урд хэсгийн хотгордуу газраар элсэрхэг дов ихтэй элэгдэл эвдрэлд амархан өртөмтгий сийрэг элсэн хөрс нилээд их талбай эзэлж байна. Хотгордуу газраар мараалаг хужирлаг шинжийн давсархаг хөрс хам бүрдэл үүсгэж бага зэрэг талбай эзэлнэ.

3.4 Ургамлан нөмрөг

Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын нутаг нь ландшафт-экологийн мужлалаар Дундад говийн муж, Даланзадгадын районд гүвээ толгод бүхий уудам хөндий, хужир марзтай хотгор, цөлөрхөг хээрийн ургамал зонхилсон газар юм. Ургамлан нөмрөг нь газрын гадаргын байдал, хөрсний бүтэц, усан хангамжаас шалтгаалан таана-баглуурт, таана-хялгана, бор бударгана, улаан бударгана зэрэг эвшил бүлгэмдэлээс бүрдэх бөгөөд алтан харгана, дэрс, загсгал, догар, хотир зэрэг сөөг олон наст болон нэг наст өвслөг ургамлууд оролцдог байна. Нийтдээ 13 овгийн 51 төрлийн 75 зүйлийн бүрдэлтэй байна.

3.5 Нийгэм, эдийн засаг

Үйлдвэртэй хамгийн ойр орших суурин газар нь Цогтцэций сум юм. Тус сум нь Монгол улсын өмнөд хилээс 240 км, аймгийн төвөөс 100 км, нийслэл Улаанбаатар хотоос 540 км-т алслагдсан бөгөөд өмнө талаараа Баян-Овоо, баруун талаараа Ханхонгор, хойд талаараа Цогт-Овоо, Дундговь аймгийн Өлзийт сумтай, зүүн талаараа Манлай сумтай тус хил залгана.

2024 оны жилийн эцсийн байдлаар Сийрст багт 2570, Билгэх багт 2560, Цагаан-Овоо багт 2754, Өгөөмөр багт 2868 хүн ам тус тус бүртгэлтэй байна.

Хүснэгт № 2. 2024 оны хүн амын тоо

Үзүүлэлт	Өмнөговь аймаг	Цогтцэций сум
Хүн амын тоо	79211	9658
Эрэгтэй	39770	4722
Эмэгтэй	39441	4936
Өрхийн тоо	25346	2859

Өмнөговь аймаг нь 2024 оны байдлаар 15 сумын 59 багт 1.9 сая толгой мал тоологдсоноос Цогтцэций суманд 134.87 мян толгой мал тоологдсон байна.

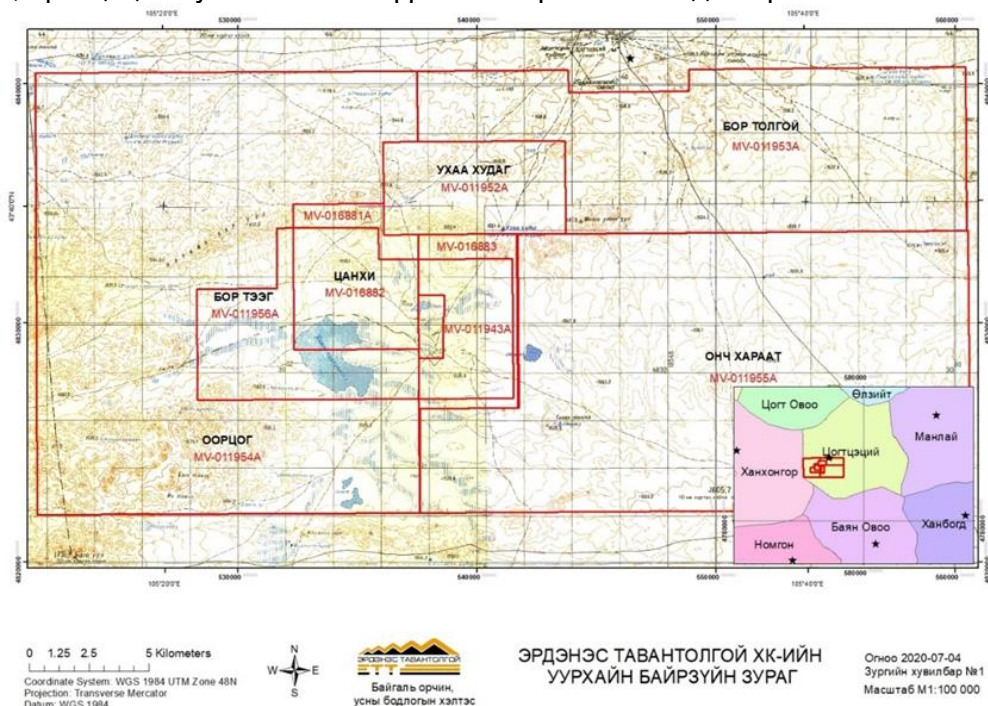
Хүснэгт № 3. 2024 оны мал тоо /мян.тол/

Аймаг, сум	Бүгд	Адуу	Үхэр	Тэмээ	Хонь	Ямаа
Өмнөговь	1970.1	84.9	25.2	148.2	541.5	1170.3
Цогтцэций	134.8	9.5	2.1	3	47.2	73.0

Цогтцэций сум нь Өмнөговь аймгийн 15 сум дотроо хамгийн бага буюу 700 гаруй га газар нутагтай. Түүний 16% нь ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй. Үүнээс төрийн өмчит “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК, “Тавантолгой” ХК, “Энержи Ресурс” ХК нь Тавантолгойн бүлэг ордод идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулж байна. Эдгээр төсөл жилдээ 20 сая тн нүүрс олборлон экспортлож байна. Мөн хөрс хуулалт, тээврийн үйл ажиллагаанд 20-30 туслан гүйцэтгэгч гэрээт компаниуд оролцон үйл ажиллагааны эрчимд нөлөөлж байдаг.

3.6 Төслийн талбайн байршил

Нүүрс баяжуулах үйлдвэр нь Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын Сийрст буюу 1-р багийн нутаг дэвсгэрт Улаанбаатар хотоос 540 км, аймгийн төв Даланзадгад хотоос зүүн зүгт 90 км, Цогтцэций сумын төвөөс зүүн өмнө зүгт 7 км зайд байрлана.

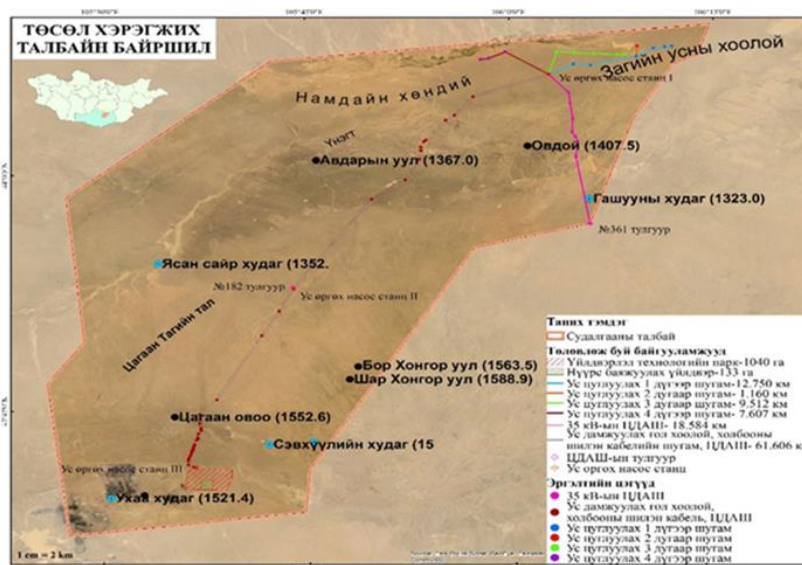

Зураг № 2. "Нүүрс баяжуулах үйлдвэр" төслийн байршлын зураг

Хүснэгт № 4. "Нүүрс баяжуулах үйлдвэр" төслийн талбайн хэмжээ

№	Аймаг, сум	Нутаг дэвсгэрийн хэмжээ, га
1	Өмнөговь аймаг, Цогтцэций сум, Сийрст баг	129.37

"Загийн усны хоолойн гүний усны ордоос "Эрдэнэс Тавантолгой" ХК-ийн НБҮ хүртэл ус татах шугам хоолой" төсөл нь Улаанбаатар хотоос өмнө зүгт 425 км, аймгийн төв Даланзадгадаас зүүн зүгт 90 км, Цогтцэций сумын төвөөс зүүн хойш зүгт 65 км хүртэл зайд эхлэлийн цэг орших ба эхлэлийн цэгээс шулуунаар үргэлжлэн сумын төвөөс зүүн ба зүүн урагш 6 км зайд байрлах нүүрс баяжуулах үйлдвэрийн талбайд хүрнэ.

Зураг № 3. "Загийн усны хоолой" төслийн байршлын зураг

3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

Энэ бүлгийн зорилго нь Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын нутагт “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн захиалгаар ерөнхий гүйцэтгэгч “Норинко Интернэйшнл Кооперэйшн” ХХК-ийн хэрэгжүүлж буй “Нүүрс Баяжуулах Үйлдвэр” төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчин болон нийгэмд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг үнэлж, дүн шинжилгээ хийж, тодорхойлон тооцоход оршино. “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн захиалгаар “Хатандалай” ХХК-ийн хийж гүйцэтгэсэн “Тавантолгойн Ордыг Түшиглэн Байгуулагдах “Үйлдвэр Технологийн Парк” -ийн Хүрээнд Хэрэгжих “Нүүрс Баяжуулах Үйлдвэр” -ийн Байгаль Орчны Нөлөөллийн Нарийвчилсан Үнэлгээний Тайлан (цаашид БОННУ гэх) -д тусгасан төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийн үнэлгээг баримталлаа. БОННУ-д төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэх гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийн үнэлгээг их нөлөөлөл 11.6%, дунд зэргийн нөлөөлөл 23.5%, бага нөлөөлөл 31.5%, нөлөөлөлгүй 33.4% гэж үнэлсэн ба дунджаар орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд дунд зэргийн нөлөөлөл үзүүлнэ гэж дүгнэжээ. Хамгийн их сөрөг нөлөөлөлд өртөх бүрэлдэхүүн хэсэг нь агаар болон хөрсөн бүрхэвч юм.

4.1 Эрсдэлийн үнэлгээг эрсдэлийн матриц

ISO 14001:2015 стандартын дагуу байгаль орчны гүйцэтгэлийн ач холбогдлын дарааллыг тодорхой болгох зорилгоор эрсдэлийн үнэлгээ хийсэн. Байгаль орчны асуудлыг тодорхойлж эдгээртэй холбоотой байгаль орчны нөлөөллийг тодорхойлсон. Нөлөөлөл тус бүрийн эрсдэлийн зэргийг тодорхойлсон.

Хүснэгт № 5. Эрсдэлийн үнэлгээний матриц

Магадлал	Үр дагавар				
	ялимгүй	бага	дунд	их	гамшиг
I бараг болохгүй	L	L	M	H	H
II магад болохгүй	L	L	M	H	E
III болзошгүй	L	M	H	E	E
IV магад болох	M	H	H	E	E
V лавтай болох	H	H	E	E	E

Хүснэгт № 6. Магадлалын үнэлгээний шалгуур

Түвшин	Зэрэг	Тайлбар
I	Бараг болохгүй	Онцгой нөхцөлд эрсдэлтэй байж магадгүй (<5%)
II	Болохгүй байж магад	Заримдаа эрсдэлтэй байж магадгүй (5-20%)
III	Болзошгүй	Заримдаа эрсдэл үүснэ (20-50%)
IV	Магад болох	Бараг бүх нөхцөл эрсдэл үүсгэж болзошгүй (50-70%)
V	Лавтай болох	Бараг бүх нөхцөл эрсдэлтэй (70-100%)

Хүснэгт № 7. Үр дагаварын үнэлгээний шалгуур

Зэрэглэл	Уршиг	Эрсдэлд өртөгч ба эрсдэлийн тодорхойлолт		Уршигийг бууруулах арилгах шийдэл
		Хүн ам	Эд хөрөнгө	
I	Ялимгүй	Техноген нөлөө арилахад хор уршиг арилна	Хохирол үгүй	Тусгай шийдэл шаардлагагүй
II	Бага	Бүс нутагт хуримтлагдах нөлөөлөл бий болгож био орчинд стресс учруулна	Багавтар хохирол	Уламжлалт арга хэмжээ, одоогийн горимыг мөрдөх
III	Дунд	Урт хугацаанд дэлхийн дулааралд хувь нэмэр оруулна	Дунд зэрэг хохирол	Уламжлалт арга хэмжээ, одоогийн чанд горимыг мөрдөх, зохион байгуулалтын өндөр түвшинд ажиллах
IV	Их	Хуримтлагдах сөрөг нөлөө үүсгэж урт хугацаанд экологийн тэнцвэр алдагдана	Их хохирол	Орчин үеийн технологи, өндөр сонор сэрэмж, зохион байгуулалтын хоршил, Тодорхой хэмжээний хөрөнгө зардал шаардана
V	Гамшиг	Байгаль орчинд эргэж буцахааргүй уршиг учруулж экологийн тэнцвэрт байдал алдагдахад хүрнэ	Маш их хохирол	Орчин үеийн технологи, өндөр сонор сэрэмж, зохион байгуулалтын хоршил. Их

			хэмжээний хөрөнгө оруулалт шаардана
--	--	--	-------------------------------------

Хүснэгт № 8. Байгаль орчны асуудал, нөлөөлөл, эрсдэлийн үнэлгээний хүснэгт

Үйл ажиллагаа	Асуудал	Нөлөөлөл	Мараглал	Үр дагавар	Эрсдэлийн зэрэглэл	Хариу арга хэмжээ
1	2	3	4	5	6	7
Ажилчдын хотхон	Дулаан түгээх	Хүлэмжийн хий үүснэ	4	1	II	Мод тарих
			4	1	II	Түлш зарцуулалтын хяналт
	Их хэмжээний хог хаягдал	Лэндфилийн талбай нэмэгдэнэ	5	4	IV	Хог хаягдлын ангилан ялгалт
			5	4	IV	Хог хаягдлын гарцыг хянах
Барилга шинээр байгуулах	Газар шорооны ажил	Тоосжилт	4	3	III	Тоос бууруулах арга хэмжээ
		Хөрсний эвдрэл	4	3	III	Хөрсний өөрчлөлтийн хяналт
			4	3	III	Хөдөлгөөний хязгаарлалт
Засвар, угсралт эрхлэх	Ашигласан сэлбэг, хэрэгсэл хаягдана	Хөрсний бохирдол	4	4	IV	Хог хаягдлын ангилан ялгалт, дахин боловсруулалт
			4	4	IV	Хог хаягдлын гарцыг хянах
			4	4	IV	Ажлын байрны тогтмол үзлэг
	Бохирлогдсон материал хаягдах		4	3	III	Аюултай бодисын удирдлага
			4	3	III	Хөрсний бохирдлын хяналт
	Тос, шинэгн материал хаягдана		4	4	IV	Асгаралтаас урьдчилан сэргийлэх төлөвлөгөө
			4	4	IV	Хөрсний бохирдлын хяналт
	Химийн бодисийн алдагдал		4	4	IV	Асгаралтаас урьдчилан сэргийлэх төлөвлөгөө
			4	4	IV	Аюултай бодисын хяналт, бүртгэл
			4	4	IV	Ажлын байрны эмх цэгц

4.2 Сөрөг нөлөөлийн хамрах хүрээ

Газрын гадарга, хэвлий

Шатах тослох материал алдагдах, хог хаягдлын менежментийг хангалтгүй хийснээс хог хаягдлаар бохирдох, газрын гадарга эвдрэлд орох зэрэг сөрөг нөлөөллүүд төсөл хэрэгжүүлэх явцад үүсэж болзошгүй. Тус талбай нь хойноосоо урагш уртрагийн дагуу сунаж тогтсон учир хотгор гүдгэрийн хувьд дундаж өндөр, нам уулс, цав толгод, хөндий хотгор хосолсон бөгөөд ерөнхийдөө долгиорхог тэгш гадаргатай.

Агаарын чанар

Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнөөр зам, талбайгаас тоосжилт үүсэж агаарын чанарт нөлөөлж болзошгүй. Мөн төсөлд ашиглах техник хэрэгслүүдээс нүүрсхүчлийн хий, хүхэрлэг хий, азотын исэл, нүүрстөрөгчийн дутуу исэл ялгарч, агаарын чанарын найрлагад түр хугацаанд бага хэмжээгээр нөлөөлнө.

Уур амьсгал

Техник хэрэгслүүдээс хүлэмжийн хийн гол бүрэлдэхүүн болох нүүрсхүчлийн хий ялгарч агаар мандал дахь хүлэмжийн хийн агууламжийг бага хэмжээгээр нэмэгдүүлнэ.

Гадаргын болон газрын доорх ус

Төслийн талбайд ажиллах тээврийн хэрэгслүүдэд эвдрэл, гэмтэл гарсан үед болон ажилчдын санамсар болгоомжгүй байдал, байгалийн давагдашгүй хүчин зүйлээс гэнэтийн осол гарч шатах тослох материал асгарсан тохиолдолд хөрс бохирдож, улмаар хур тунадас орсон үед үерийн усаар дамжин гадаргын түр урсац болон газрын доорх усыг бохирдуулж болзошгүй.

Ургамлан нөмрөг

Төсөл хэрэгжүүлэх талбай, барилгын ажилд ашиглагдах түр зам, кемп байгуулах газрууд бүтээн байгуулалтын үед нөлөөлөлд өртөнө.

Амьтны аймаг

Төслийн үйл ажиллагааны улмаас амьтны аймагт дараах нөлөөлөл, үр дагаврууд бий болж болзошгүй. Төслийн үндсэн үйл ажиллагаа хөрс шүтэн амьдрагч мэрэгч амьтад, мөлхөгчид болон шавжийн зүйлийн бүрдэл, тоо толгойг бууруулах, амьдрах орчныг алдагдуулах сөрөг нөлөө үүсэх магадлалтай. Хөрсний эвдрэл, доройтол, орчны тоосжилтын улмаас ургамал идэшт амьтдын тоо толгой буурах нөлөөлөл гарч болзошгүй. Төслийг хэрэгжүүлэх явцад амьтдын амьдрах орчин өөрчлөгдөж, шинээр бий болсон орчинд тухайн нутагт өмнө нь тохиолдож байгаагүй, эсвэл тоо толгой нь цөөн байсан амьтад олноор шилжин суурьшиж болзошгүй тул амьтдын унаган амьдрах орчныг бүрдүүлэх, амьтны төрөл зүйлийг сэргээхэд анхаарах шаардлагатай.

Тусгай хамгаалалттай газар нутаг

Төслийн талбай нь дархан цаазат газар, байгалийн цогцолборт газар, байгалийн нөөц газар, байгалийн дурсгалт газарт хамаарахгүй тул тэдгээр газруудад шууд нөлөөлөх сөрөг нөлөөлөл байхгүй байна.

Дуу шуугиан

Төслийн бүтээн байгуулалтын үед төслийн талбайд ажиллах тээврийн хэрэгслээс үүдэлтэй дуу шуугиан үүсч болзошгүй. Төсөл хэрэгжих талбайд дуу шуугианы хэмжилтийн хамгийн их утга нь 77.5 дБа, дундаж нь 53 дБа, хамгийн бага утга нь 39.2 дБа байна.

Нийгэм, эдийн засаг

Үйлдвэрийн бүс, хаягдлын талбайгаас үүсэх тоосжилт төслийн талбайн ойролцоох нөлөөллийн бүсэд хамрагдах малчин өрх, байгаль орчинд нөлөөлөх магадлалтай. БОННУ-нд төслийн талбайгаас 3 км радиус дотор байгаа айлыг нөлөөллийн бүс гэж үзнэ гэж тусгасан.

Түүх, соёлын дурсгалт зүйлс

Төслийн талбай болон түүний ойр орчимд түүх, соёлын дурсгалт зүйлс өнөөгийн байдлаар тодорхойлогдоогүй байна. Энэхүү төсөл хэрэгжүүлэх явцад мэдэгдээгүй түүх дурсгалын зүйлс, булш, бунхан хиргисүүр, археологи, палеонтологийн зүйлс илрэх тохиолдолд түүх соёлын үнэт өвийг хамгаалах үүднээс үйл ажиллагаагаа зогсоож хамгаалалт гарган зохих хууль ёсны дагуу мэргэжлийн байгууллагад мэдэгдэх, улмаар тухайн газар нутгийг бүрэн хамгаалалтанд авах зэрэг арга хэмжээг авах шаардлагатай.

Хог хаягдлын менежмент

Түр кемп, төслийн талбайд ажиллаж буй ерөнхий болон туслан гүйцэтгэгч нарын үйл ажиллагаанаас аюултай болон ахуйн хог хаягдлууд үүсч хүрээлэн буй орчныг бохирдуулж болзошгүй. Төслийн барилга, байгууламжуудын барилга угсралтын үйл ажиллагааны үед бий болох хаягдал, тэдгээрийн устгал, зайлуулалтын улмаас байгаль орчинд үзүүлж болзошгүй нөлөөллүүдийг хог хаягдлын менежментийг хэрэгжүүлэх замаар үр ашигтай

зохион байгуулж, бууруулж болно. Энэ нь төслийн байгаль орчны менежментийн чухал хэсэг болно.

4. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ

“Нүүрс Баяжуулах Үйлдвэр” төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний ажлын хүрээнд тухайн төслийн хэрэгжилтийн явцад буюу 2022-2026 онд авч хэрэгжүүлэх байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын Сайдын 2019 оны 10-р сарын 29-ний өдрийн А/618 дугаар тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын дагуу боловсруулав. Мөн “Байгаль орчныг хамгаалах тухай”, “Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай” хуулиуд, Монгол улсын Засгийн газрын 2023 оны 58 дугаар тогтоолоор баталсан “Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээний журам” болон уг төслийн БОННУ-г үндэс болгов.

Энэхүү төлөвлөгөөний зорилго нь тухайн төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн байгаль орчныг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, бохирдлоос сэргийлэх, ерөнхий үнэлгээний зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хангах, нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг хянах, илрүүлэх, байгаль орчныг хамгаалах талаар авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээнүүдийг төлөвлөх, хэрэгжилтийн үр дүнг тогтооход оршино. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь байгаль хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрөөс бүрдсэн

5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Бүлэг	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Тоо хэмжээ	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Нийт зардал ₮	Эрх зүйн баримт бичиг
5.1 Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах чиглэлээр							
1	Машин механизмын хөдөлгөөнөөс тоосжилт бий болох	Шинээр байгуулах хаягдлын талбай руу замын маршрутыг заасан тэмдэг тэмдэглэгээг байршуулах	НБҮ-ийн хаягдлын талбай	3-с доошгүй	II улиралд	Үйл ажиллагааны зардал	Агаарын тухай хууль 9, 11, 23-р зүйл
2	Хаягдлын овоолгын ачилт, буулгалтын үйл ажиллагаанаас тоосжилт бий болох	Хаягдлын овоолго руу тээвэр хийх үед усалгааг тогтмол хийх	НБҮ-ийн хаягдлын талбай	-	Хуурайшилттай үед	Үйл ажиллагааны зардал	
3		Хаягдал овоолгыг үүсгэхдээ салхинд хийсгэхгүй байхаар дагтаршуулж дарах	НБҮ-ийн хаягдлын талбай	Тогтмол		Үйл ажиллагааны зардал	
4	Бүтээгдэхүүний ил агуулахад баяжуулсан нүүрс хадгалах үед тоосжилт үүсэх, хөрс бохирдох	Баяжуулах үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний ил агуулахын салхины хаалт угсралтыг гүйцэтгүүлэх	НБҮ-ийн бүтээгдэхүүний ил агуулах	I-IV улиралд		30,000,000.00	
5.2 Хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах чиглэлээр							
1	Химийн бодис хөрсөнд алдагдах, бохирдуулах	Химийн бодисын сав баглаа боодлыг түр хадгалах, гэрээний дагуу шилжүүлэх	Химийн бодисын агуулах, түр цэг	-	Тухай бүр	15,000,000.00	MNS 5850:2019 Хөрсний чанар. Хөрсөнд агуулагдах бохирдуулах бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
2	НБҮ-ээс ЗУХ-н I, II-р өргөх насос станц болон 14 худагт хяналт тавихад зам гарч хөрсний эвдрэл үүсэх	Маршрутын дагуу зорчих	НБҮ-ЗУХ дагуух шороон зам	-	Жилийн турш	-	

Бүлэг	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Тоо хэмжээ	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Нийт зардал ₮	Эрх зүйн баримт бичиг
3	Хаягдлын овоолгоос хөрс бохирдох, доройтох	Бүхэллэг болон нунтаг хаягдлаас дээж авч шинжлүүлэх	Үйлдвэрээс гарч буй дахин боловсруулах боломжтой хаягдал	2 дээж	Жилд 2 удаа	11,350,000.00	
5.3 Газрын доорх усанд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах чиглэлээр							
1	Усыг хэтрүүлэн ашигласнаас газрын доорх усны нөөц хомсдох	Ус ашиглуулах дүгнэлт гаргуулах, ус ашиглах гэрээ байгуулах, төлбөрийг хугацаанд нь төлөх	Ашиглалтын худгууд	14 ш	Жилийн турш	Үйл ажиллагааны зардал	Усны тухай хууль, 2012
2	Худгийн барилга байгууламж, тоолуурын хэвийн ажиллагаа алдагдах	Худгийн хэвийн үйл ажиллагаанд тогтмол хяналт тавих		14 ш	Жилийн турш	Үйл ажиллагааны зардал	Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хууль, 2012
3	Усны эх үүсвэрийн түвшин, ундарга буурах	Усны түвшинг тогтмол хэмжих, дата мэдээллийг нэгтгэж дүн шинжилгээ хийх, тайлан боловсруулах		14 ш	Жилийн турш	Үйл ажиллагааны зардал	MNS 0900:2018-“Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ”
4		Малчны худгийн усны түвшинг хэмжих, дата мэдээллийг нэгтгэж дүн шинжилгээ хийх, тайлан боловсруулах	Загийн усны хоолой орчим	>2	Улиралд нэг удаа	Үйл ажиллагааны зардал	MNS 6734:2018, “Дахин ашиглах цэвэрлэсэн ус. Техникийн ерөнхий шаардлага”
5	Цэвэрлэх байгууламжийн цэвэрлэгээний түвшин	Хаягдал усны дүгнэлт гаргуулах, гэрээ байгуулах, төлбөр төлөх	Цэвэршүүлсэн бохир ус	4	Жилийн турш	Үйл ажиллагааны зардал	

Бүлэг	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Тоо хэмжээ	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Нийт зардал ₮	Эрх зүйн баримт бичиг
6	хангалтгүй байх, доголдох	Цэвэрлэх байгууламжийн оролт, гаралтаас дээж авч шинжлүүлэх, цэвэрлэгээний түвшинг сайжруулах арга хэмжээ авах	Цэвэрлэх байгууламж	-	Улиралд нэг удаа	Үйл ажиллагааны зардал	
5.5 Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах чиглэлээр							
1	Хаягдлын талбай шинээр байгуулах газрын ургамлан нөмрөг устгах	Ургамлын судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлж, тухайн ургамлын үрийг түүж нөөц бүрдүүлэх, тарималжуулах	Хаягдлын талбай	-	II, III-р улиралд	Үйл ажиллагааны зардал	Байгалийн ургамлын тухай хууль, 1995
5.6 Амьтны аймагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах чиглэлээр							
1	Амьтны амьдрах орчин доройтох, хязгаарлагдах	Зэрлэг амьтны тархац нутагт хөдөлгөөн мэдрэгч камер байршуулж, бичиглэл хийх, тайлан боловсруулах	Зэрлэг амьтны тархац нутагт	1 удаа	Жилдээ	Үйл ажиллагааны зардал	Амьтны тухай хууль, 2012
2		Барилга байгууламж, дэд бүтцийн шугам дагуух зэрлэг амьтдын осол, эндэгдэл, ажиглалтын бүртгэл хөтлөх, нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ авах	НБҮ болон ЗУХ дагуу	Тухай бүр	Жилдээ	Үйл ажиллагааны зардал	
						56.350.000.00	

6. ОРЧНЫ ТОХИЖИЛТ, НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Бүлэг	Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Нийт зардал, ₮	Эрх зүйн баримт бичиг
-------	---	-------------------------------	--------------	-------------	------------	------------------------------	----------------	-----------------------

1	Бетон зуурмагийн үйлдвэр болон барилгын түр кемпүүдийг буулгах, нүүлгэх ажилд хяналт тавих	Эвдэрсэн газрын техникийн нөхөн сэргээлт, хог хаягдлын цэвэрлэгээг хийлгэх, нүхэн жорлонг буулгах, ариутгал хийх	Бетон зуурмагийн үйлдвэр, түр кемпүүд	-	-	Барилгын ажил дууссаны дараа	Үйл ажиллагааны зардал	
2	Иргэний барилгын орчмын эмх цэгцийг хангах	Хөл газрын ургамлыг түүж цэвэрлэх	Иргэний барилга орчим	м ²	500	6, 7 сард	5,000,000.00	МУ-ын Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль, 2012 Газрын тухай хууль 2002
3	Ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх	Мод тарих, арчилгаа хийх	Иргэний барилга орчим, ЗУХ-н дэд станц	ш	3000	Бүх нийтийн мод тарих өдөрлөг	42,400,000.00	
4	Ногоон байгууламжийн нөхөн тарилт хийх, усалгаа арчилгааг үргэлжлүүлэх	Өмнөх жилүүдэд тарьсан модны амьдралтын хувийг гаргаж нөхөн тарилт хийх, усалгаа арчилгааг үргэлжлүүлэн хийх	ЗУХ-н өргөх насос станц, иргэний барилга орчим	ш	2000	Жилийн турш	Үйл ажиллагааны зардал	
5	Үйлдвэрийн хашаан доторх барилгын ажлын үед эвдрэлд орсон талбайд техникийн нөхөн сэргээлт хийх	Техникийн нөхөн сэргээлт хийх	НБҮ-н хашаан доторх	га	1	8-р сард	Үйл ажиллагааны зардал	MNS 5917:2008 Эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлтийн стандарт
Нийт							47,400,000.00	

7. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Бүлэг	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Зарцуулах зардал ₮	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
Технологийн гаралтай ослоос урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр							

Бүлэг	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Зарцуулах зардал ₮	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Асгаралт үүссэн тохиолдолд шаардлагатай арга хэмжээг авах	Үйлдвэрийн хэмжээнд	-	Тохиолдол гарсан үед	Үйл ажиллагааны зардал	Жилийн турш	MNS 5850:2019 Хөрсний чанар. Хөрсөнд агуулагдах бохирдуулах бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
2	Асгаралтын иж бүрдлийг цэнэглэх	Үйлдвэр болон өргөх насос станц	Ширхэг	12	Үйл ажиллагааны зардал	Тухай бүр	
3	Тос маслоор бохирдсон хөрсийг саармагжуулах, түр цуглуулах талбай байгуулах	Хаягдал тосны талбай орчимд	4 м²	1	5,000,000.00	7-р сард	
4	Аваар устгах төлөвлөгөө, гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөг батлуулж ажилчдад сургалт орох	Нийт ажилчдад	Хүн	>150	Үйл ажиллагааны зардал	Жилийн турш	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, 2008
5	Ажиллагсдыг хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгслээр бүрэн хангах	Нийт ажилчдад	Хүн	>200	Үйл ажиллагааны зардал	Жилийн турш	
Байгалийн гамшгаас урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр							
1	Цаг агаарын гэнэтийн үзэгдлээс үйл ажиллагаа доголдоход зогсоох арга хэмжээг авах	Цаг агаарын урьдчилсан мэдээг үйл ажиллагаанд тогтмол ашиглах	Хоног	336	Үйл ажиллагааны зардал	Жилийн турш	Ус цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний тухай хууль

Бүлэг	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Зарцуулах зардал ₮	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
2	Гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх	Гал түймэр, гамшиг осол тохиолдох	Үйлдвэрийн хэмжээнд	1	Үйл ажиллагааны зардал	III улиралд	МУ-ын “Гамшгаас хамгаалах тухай” хууль
3	Гал түймрээс урьдчилан сэргийлэх сургалт сурталчилгаа, болзошгүй аюулын үед авах арга хэмжээг нийт ажилчдад танилцуулах	Гал түймрийн улмаас төслийн үйл ажиллагаа доголдох, зогсох	Үйлдвэрийн хэмжээнд	>150 ажилтан	500,000.00	Жилийн турш	Галын аюулгүй байдлын тухай хууль
4	Гал түймэртэй тэмцэх багаж хэрэгсэл, галын хор зэргийг байрлуулж бэлэн байдлыг хангаж ажиллах		Үйлдвэрийн хэмжээнд	>5 цэгт	1,500,000.00	Жилийн турш	
Үйлдвэрийн ослоос урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр							
1	Химийн бодис ашиглах зөвшөөрөл авах	Химийн бодистой харьцан ажилладаг ажилчид	Үйлдвэрийн технологийн процесс, лаборатори, цэвэрлэх байгууламж	1	4,000,000.00	II-III улиралд	Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам
2	Химийн бодис тус бүрийн ХАЛМ-г шинэчлэн боловсруулж зохих газруудад байршуулах, ажилчдад танилцуулах			>50 ажилтан	Үйл ажиллагааны зардал	Жилийн турш	
3	Химийн ослоос урьдчилан сэргийлэх, ослын үед ажиллаж төлөвлөгөөг ажилчдад танилцуулах	Нийт ажилчид		>200	Үйл ажиллагааны зардал	Жилийн турш	

Бүлэг	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Зарцуулах зардал ₮	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
4	Химийн бодис нийлүүлэгчийн үйлдвэрээс НБҮ хүртэл тээвэрлэх замын маршрутыг орон нутгийн холбогдох байгууллагуудад танилцуулах	Тээврийн замын маршрут	-	-	Үйл ажиллагааны зардал	1-р улиралд	Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам
5	Химийн бодисын агуулахын таних тэмдэг, тэмдэглэгээг сайжруулах	Химийн бодисын агуулах	-	1	Үйл ажиллагааны зардал	1-р улиралд	
Нийт					11,000,000.00		

8. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Бүлэг	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Тоо хэмжээ	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Зарцуулах зардал ₮	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Энгийн	Хогийн савны тоо хэмжээг нэмэгдүүлэх	НБҮ орчим	5	II, III-р улиралд	Үйл ажиллагааны зардал	Хог хаягдлын тухай хууль, 2017 Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль, 2006 “Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах болон бүртгэх, тайлагнах журам”, 2018
2		Дахивар хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгаж гэрээний дагуу нийлүүлэх		-	Тухай бүр		
3		Энгийн хог хаягдлын бүртгэл хөтлөж, хураамжийг төлөх					
4		Хог хаягдлын түр цэгт ариутгал, халдваргүйтгэл хийх		14 хоногт 1 удаа	Жилийн турш		
5		Бүх нийтийн их цэвэрлэгээг зохион байгуулах		4 удаа	Жилийн турш		
6	Аюултай	Үйлдвэрийн засварын үйл ажиллагаанаас гарсан хог хаягдлыг бүртгэх	НБҮ-ийн засварын газрын орчимд	-	Сар бүр	6,667,460.00	Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам, 2017
7		Хаягдал тосны цэгийг тохижуулах, тэмдэгжүүлэх		1 удаа	7-р сард		
8		Химийн бодисын сав баглаа боодлыг шилжүүлэх, бүртгэл хөтлөх, дагалдах бичгээр баталгаажуулах, устгалын тайлан авах		-	Тухай бүр		
Нийт						6,667,460.00	

9. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Бүлэг	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, ₮	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
9.1 Агаарын чанар							
9.1.1	Аэрозол: PM2.5, PM10, нийт тоосонцор	НБҮ 2 цэгт	Улиралд 1 удаа	4	40,000	1,200,000.00	MNS 4585:2025 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага
		Өргөлтийн насос 1, 2	Жилд 2 удаа	2	40,000		
9.1.2	Агаарын найрлага дахь SO ₂ , NO ₂ хийнүүдийг хэмжилт	НБҮ 15 цэгт	Жилд 2 удаа	2	445,000	1,200,000.00	
		Өргөлтийн насос 1, 2	Жилд 1 удаа	1	445,000		
9.1.3	Дуу шуугианы хэмжилт	НБҮ 2 цэгт	Жилд 2 удаа	2	40,000	1,200,000.00	
		Өргөлтийн насос 1, 2	Жилд 2 удаа	2	40,000		
9.1.4	Цацрагийн хяналт шинжилгээ	10 цэгт	Жилд 1 удаа	1	-	-	-
9.2 Хөрсөн бүрхэвч							
9.2.1	Хөрсөн дэх хүнд металлын агууламж	НБҮ 5 цэгт	Жилд 2 удаа	2	49,000	1,650,000.00	MNS 3298:1990 Байгаль хамгаалал. Хөрс. Шинжилгээний дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлагууд,
		ЗУХ 2 цэгт	Жилд 1 удаа	1	49,000		
9.2.2	Агрохими	НБҮ 5 цэгт	Жилд 2 удаа	2	95,000	660,000.00	
		ЗУХ 2 цэгт	Жилд 1 удаа	1	95,000		
9.2.3	Нянгийн бохирдол	НБҮ 2 цэгт	Жилд 2 удаа	2	88,400	660,000.00	MNS 5850:2019 Хөрс бохирдуулагч бодис элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
9.3 Усан орчин							
9.3.1	Усны ерөнхий үзүүлэлт	НБҮ 3 цэгт	Улирал тутам	4	56,000	896,000.00	MNS 0900:2018 Ундны ус, эрүүл
		ЗУХ 14 худаг	Жилд 2 удаа	2	56,000		

9.3.2	Усны хүнд металлын шинжилгээ	НБҮ 3 цэгт	Жилд 1 удаа	1	76,800	1,580,000.00	ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ
9.3.3	Бактерологи	НБҮ 3 цэгт	Улиралд 1 удаа	4	98,300	1,572,800.00	
		ЗУХ 14 худаг	Жилд 2 удаа	2	44,800		
9.3.4	Саарал усны хяналт шинжилгээ	2 цэгт	Улиралд 1 удаа	4	150,000	1,500,000.00	
9.4 Ургамлан нөмрөг							
9.4.1	Ургамлын мониторинг	Мониторингийн цэгүүдэд	Жилд	1	1,500,000	1,500,000	Байгалийн ургамлын тухай хууль, 1995 он

10.УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Бүлэг	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Хариуцах эзэн
1	Байгаль хамгаалах ажлын барьцаа хөрөнгө төвлөрүүлэх	Тухайн жилийн БОМТ-д тусгасан зардал	Үйл ажиллагааны зардал	Жил бүр	Байгаль орчны асуудал хариуцсан нэгж
2	Тухайн жилийн “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг эрх бүхий байгууллагад тайлагнах	Үйл ажиллагааны хүрээнд	Үйл ажиллагааны зардал	Жил бүрийн 11-12 дугаар сард	Байгаль орчны асуудал хариуцсан нэгж
3	Жил бүрийн “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө”-г боловсруулж, байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаар батлуулах	Үйл ажиллагааны хүрээнд	Үйл ажиллагааны зардал	Жил бүрийн эхний улиралд багтаан	Байгаль орчны асуудал хариуцсан нэгж
4	Конвейерийн төсөл болон хаягдлын талбай төслийн БОННУ-г мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлж, байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаар батлуулах	Үйл ажиллагааны хүрээнд	Үйл ажиллагааны зардал	Жил бүр	Байгаль орчны асуудал хариуцсан нэгж
5	Мэргэжлийн байгууллагаар БО-ны аудит хийлгэх	Үйл ажиллагааны хүрээнд	45,000,000.00	Жилдээ	Байгаль орчны асуудал хариуцсан нэгж
6	Байгаль орчны сарын аян өрнүүлэх	Үйл ажиллагааны хүрээнд	Үйл ажиллагааны зардал	II-III-р улиралд	Байгаль орчин, ус хангамж хариуцсан нэгжүүд
Нийт			45,000,000.00		

11. НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Бүлэг	Оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацаа	Нийт зардал, сая ₮	Хариуцах ажилтан	Зохион байгуулах газар
12.1	Сумын иргэд	Уулзалт, ярилцлага	2026 оны БОМТ	БОМТ батлагдсан даруйд	500,000	Байгаль орчны асуудал хариуцсан нэгж	НБҮ
12.2	Нөлөөллийн бүсийн иргэд, сумын удирдлага, мэргэжилтэн	Танилцуулга	НБҮ-ийн үйл ажиллагаа	Жилд 2 удаа	300,000	Холбогдох хэлтэс нэгж	НБҮ
Нийт					800,000		

12. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ТӨСӨВ

№	БОМТ ангилал	Төсөв ₮
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	56,350,000.00
2	Орчны тохижилт, нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	47,400,000.00
3	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	11,000,000.00
4	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	6,667,460.00
5	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	13,558,800.00
6	Удирдлага, зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	45,000,000.00
7	Оршин суугч, оролцогч талуудад тайлагнах төлөвлөгөө	800,000.00
Нийт		180,776,260.00